

NOTAT

Spørgsmål fra Folketingets Kommunaludvalg om, hvor mange æger vedrørende vold mod ansatte på opholdssteder begået af borgere/beboere, der har været i hver enkelt kommune fra 2003-2013.

Den 26. februar 2014

Ref PMP
pmp@kl.dk
Dir 3370 3819

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

Tlf 3370 3370
Fax 3370 3071

www.kl.dk

1/8

Indledning

Folketingets Kommunaludvalg har anmodet Social-, børne- og integrationsministeren om at redegøre for, hvor mange sager vedrørende vold mod ansatte på opholdssteder begået af borgere/beboere, der har været i hver enkelt kommune fra 2003-2013. (KOU alm. Del. Spørgsmål 37).

Social-, børne- og integrationsministeriet har ved brev af 20. januar 2014 anmodet KL om bidrag til besvarelsen af spørgsmålet.

Da KL ikke umiddelbart har informationer til besvarelse af spørgsmålet, bad KL kommunerne om at være behjælpelige med input til et svar. Tilbagemeldinger fra kommunerne viste imidlertid, at spørgsmålet ikke umiddelbart lod sig besvare. KL bad derfor Social-, børne- og integrationsministeriet om – om muligt – at præcisere spørgsmålet, hvilket ministeriet gjorde med følgende:

”Spørgsmålet angår generelt døgntilbudsområdet for børn/unge og voksne, altså børne/ungeområdet §§ 66/142 og 67 og voksenområdet §§ 107-110. Vi har fået oplyst, at spørgeren også er interesseret i ikke mindst demensområdet, så ældre og demensområdet er altså også omfattet, det vil sige, plejehjem mv., jf. sel. § 192, lejere i plejeboligbebyggelser, der er omfattet af lov om almene boliger mv., eller lov om boliger for ældre og personer med handicap, lejere og beboere i friplejeboliger, der er omfattet af lov om friplejeboliger og lejere i tilsvarende boligenheder.

Umiddelbart må både kommunale/regionale og private tilbud være omfattet, da der jo er kommunal visitation og kommunalt personrettet tilsyn alle steder.

Generelt har vi ikke nogen fast definition af vold, og det kan derfor være vanskeligt skarpt at afgrænse, hvad der rent faktisk indgår i spørgsmålet. Tilfælde, der har været anmeldt til politiet vil være omfattet, men derudover må det antages at også tilfælde, der måtte være rapporteret og registreret i kommunen eller på bostederne eller som er gjort til genstand for arbejdsmiljøinitiativer må indgå. På den måde vil formentlig også alvorligere tilfælde af trusler om vold være omfattet.”

Social-, børne- og integrationsministeriets præcisering af spørgsmålet er formidlet videre til kommunerne.

Svar fra 70 kommuner

KL har herefter modtaget tilbagemeldinger fra 71 kommuner.

6 kommuner har meddelt, at det ikke er muligt at skaffe de ønskede oplysninger inden for et rimeligt ressourceforbrug.

3 kommuner har oplyst, at de ikke har opholdssteder.

12 kommuner har enten ikke været i stand til give de ønskede oplysninger eller har kun kunnet give en mere summarisk tilbagemelding.

50 kommuner har i et eller andet omfang kunnet givet data til belysning af det stillede spørgsmål.

Ikke muligt at udarbejde egentlig statistik

Det har ikke været muligt at få informationer, der dækker alle årene 2003 – 2013. Det skyldes både den lange periode, og flere kommuner oplyser, at de ikke har bevaret opgørelser så langt tilbage. Men det skyldes navnlig de store strukturelle og organisatoriske ændringer, der er sket i perioden, først og fremmest strukturreformen og kommunesammenlægningerne i 2007.

De modtagne data kan imidlertid på ingen måde danne grundlag for en egentlig statistik på området. De må læses med en række forbehold:

- Flere kommunerne oplyser, at registreringspraksis har ændret sig over tid. Nogle gør også opmærksom på, at de er bekendt med forskelle i registreringspraksis mellem "egne tilbud" og "private tilbud".
- Tal fra "private tilbud" indgår i øvrigt ikke i tilbagemeldingerne fra kommunerne.
- Tallene vedrører et meget bredt område – børn, voksne, handicappede, psykiatriske tilbud, demensområdet, kriminelle mv. Nogle kommuner har dog alene oplyst tal vedr. et enkelt eller nogle ganske få bosted(er).
- Nogle kommuner har alene oplyst tal for anmeldte arbejdsulykker, dvs. hvor der har været tale om fravær ud over tilskadekomstdagen. Andre har kun oplyst "forsikringstal", dvs. tilfælde hvor en hændelse har givet anledning til anmeldelse med henblik på arbejdsskadeerstatning. Der er kun meget sparsomme oplysninger om anmeldelser til politiet.
- Definitionen af "vold" har givet anledning til mange spørgsmål og stor usikkerhed. Derfor dækker de fremsendte tal et meget bredt spektrum af hændelser: slag, spark, bid, brug af redskaber, kasten med genstande, niv, krads, truende adfærd og ytringer, uønskede seksuelle ytringer eller tilnærmelse m.m.
- Flere kommuner gør opmærksom på, at en enkelt borger kan tegne sig for et større antal registrerede hændelser i det enkelte år. Det har ikke været muligt at beregne et incidenstal (antal hændelser i forhold til antallet af borgere i tilbuddene), fordi kun de færreste kommuner kan angive antal borgere i de omhandlede tilbud i de enkelte år. Tallene kan i øvrigt variere fra år til år og hen over det enkelte år.
- Kun de færreste kommuner har været i stand til at angive antallet af beskæftigede i de forskellige tilbud de enkelte år. Det er således heller ikke muligt at beregne noget incidenstal i forhold til ansatte, der har været udsat for de registrerede hændelser.
- Adskillige svar gør opmærksom på, at registrering af hændelser bruges i et forebyggende øjemed og ikke med henblik på at udarbejde en egentlig statistik. Flere gør også opmærksom på, at det burde være muligt at trække de ønskede oplysninger hos Arbejdstilsynet og/eller Arbejdsskadestyrelsen. Nogle gør også opmærksom på, at øget fokus på problemet kan have betydet et stigende antal registreringer.

Sammenfatning af kommunernes svar

Med disse forbehold har KL sammentalt de modtagne svar for årene 2007 – 2013. Ikke alle svar har indeholdt oplysninger for alle år i denne periode:

	I alt	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antal registrerede hændelser	•	1.810	3.679	5.036	5.704	5.507	5.650	6.135
Svar fra antal kommuner	50	29	38	46	48	49	49	48

Det er karakteristisk, at tallene for de enkelte kommuner varierer i både opad- og nedadgående retning fra år til år.

Perspektivering ved eksempler fra 3 kommuner

Tallene kan isættes i perspektiv med nogle eksempler fra kommuner, der har svaret på undersøgelsen:

Kommune 1

Kommunen har fire plejecentre med i alt 166 boliger særligt henvendt til borgere, der har varig funktionsnedsættelse med behov for personlig hjælp og pleje i væsentligt omfang. Heraf et demenscenter med 39 pladser. Herudover et plejecenter til psykisk og fysisk handicappede borgere som kan bo i egen bolig med støtte, samt et plejecenter til psykisk og fysisk handicappede borgere med døgnplejebehov.

Kommunen har over årene haft øget bevågenhed på voldsomme hændelser. Registreringerne er sket via anmeldelse af arbejdsskader samt interne registreringer. Kommunen har registreringer for perioden 2008 – 2013.

År	Antal voldsomme hændelser
2013	35
2012	47
2011	34
2010	26
2009	7
2008	9

Der er ingen af disse hændelser, der er anmeldt til politiet.

Særligt kommunens demenscenter oplever voldsomme hændelser og står for langt de fleste registreringer. Demenscenteret oplever at have en enkelt borger, som i en periode, indtil borgeren har vænnet sig til de nye omgivelser, kan være voldsomt udadreagerende.

Langt de fleste sager stammer fra kommunens demens plejecenter. Særligt ny-visiterede borgere kan reagere voldsomt på de nye omgivelser med af være udadreagerende. Hændelser opstår, når borgeren oplever situationer, de ikke har forstået eller ønsket, og særligt i forbindelse med personlig pleje, som for borgeren kan opleves grænseoverskridende. Der er i de fleste tilfælde tale om et enkelt slag, riv eller holden hård fast i medarbejders hånd eller arm.

Det må antages, at det reelle antal af hændelser er større. Det er kommunens retningslinje, at alle hændelser skal registreres. Imidlertid synes der at være en tendens til, at der hovedsageligt registreres hændelser, når medarbejderen oplever at være påvirket af situationen.

Kommunen oplyser, at den har fantastiske, gode og loyale medarbejdere, der ønsker at yde den bedste service overfor borgeren. Registreringsproceduren opleves som tidskrævende og ikke en kerneydelse, og den bliver derfor ikke altid prioriteret.

Kommunen har fokus på forebyggelse af voldsomme hændelser, og særligt kommunens demens plejecenter arbejder med Marte Meo metoden for at forebygge de voldsomme situationer.

Kommune 2

Hjemmepleje, sygepleje, plejecentre og træning:

Arbejdsskader med årsagskategori "Fysisk og psykisk vold"					
År	Antal fuldtidsansatte	Antal personer ansat	Antal registrerede arbejdsskader	Antal med fravær	Antal uden fravær
2009	1421,6	1.737	19	6	13
2010	1437,5	1.755	83	10	73
2011	1544,7	1.896	63	5	58
2012	1548,0	1.891	77	8	69
2013	1490,3	1.835	42	2	40

Centrets første politik på området blev implementeret december 2009.

Samme år blev de første aftaler indgået i arbejdsmiljøorganisationen om vigtigheden af registrering og anmeldelse af relevante skader forårsaget af vold og trusler. Tidligere har der ikke været tradition for at anmelde og registrere volds- og trusels-hændelser.

Efter 2009 har emnet været på arbejdsmiljøhandleplanen hvert år – både mål og gennemførelse af mere uddannelse, temadage, brug af eksterne konsulenter fra www.arbejdsmiljoviden.dk's rejsehold og formaliseret brug af demenskoordinatorer.

Plejecentret anfører, at de er helt sikre på, at faldet i antallet af arbejdsskader fra 2012 til 2013 er resultatet af de mange indsatser på området, og at faldet vil fortsætte i 2014!

Kommune 3

Kommunen har ikke registreret episoder af vold mod ansatte på opholdssteder vedr. børn og unge under 18 år.

Plejecentrene inkl. demsenhederne har registreret, at der i gennemsnit er 1 til 3 beboere, om året, der har en voldelig adfærd, der kræver indberetning og særlig indsats. Der har været få tilfælde af anmeldelser til politiet.

Der kan også være pårørende, der kan have denne form for adfærd, men det er ikke i så høj grad som beboerne. Disse borgere vil hyppigt være beboere i demsenhederne.

Kommunen har pt. 3 demsenheder af varierende størrelse på henholdsvis 8, 19 og 29 pladser.

Hver af disse enheders beboere vil have et særligt handlingsforløb og individuelle planer. Der medinddrages flere tværfaglige samarbejdspartnere, både interne og eksterne i kommunen/demensheden.

Social- og Handicapcentret, som dækker det specialiserede voksenområde i kommunen, har udvalgt de hændelsesområder, som dækker over både psykisk og fysisk vold. Nedenstående tal kan være forbundet med en del usikkerhed, da området har udviklet sig over tid, specielt da flere amtslige institutioner kom ind i kommunen pr. 1.1.2007. Derudover sker der også registreringer lokalt på botilbuddene ved hjælp af såkaldte "kradse-skemaer". Disse registreringer er ikke medtaget i nedenstående opgørelse.

Nedenstående tal er hentet fra kommunens A-skade system, hvor alle arbejdspladser skal anmelde deres arbejdsulykker. Der har været tradition for at både ulykker med og uden fravær er blevet anmeldt.

Nedenstående tabel viser registreringer af vold mod ansatte fra 2008-2013. Kommunen har ikke registreringer, som går længere tilbage.

Hændelse	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Akut psykisk overbelastning, psykisk chok	3 (0)	3 (1)	4 (1)	24 (5)	18 (6)	10 (1)
Andre typer akut overbelastning af legemet eller dele heraf, psykisk overbelastning, som ikke er anført her		2 (2)	3 (1)	8 (0)	4 (1)	5 (1)
Slag, spark, skalle, kvælertag	2 (0)	5 (1)	7 (1)	16 (1)	6 (0)	8 (1)
Andre typer bid, spark etc. – fra dyr og personer -, som ikke er anført her	2 (1)			1 (0)		1 (0)
I alt	7 (1)	10 (4)	14 (3)	49 (6)	28 (7)	24 (3)

Tallene i () er udtryk for, hvor mange af anmeldelserne, som har været forbundet med fravær.

Baggrund – kommunal aftale om indsats mod vold, mobning og chikane

Ved overenskomstforhandlingerne i 2008 indgik KL og KTO "Aftale om trivsel og sundhed på arbejdspladserne" ("trivselsaftalen"). I trivselsaftalen indgås bl.a. følgende bestemmelse:

"§ 10 Indsats mod vold, mobning og chikane

Stk. 1 Der skal i medindflydelses- og medbestemmelsessystemet eller samarbejdssystemet aftales retningslinjer for arbejdspladsens samlede indsats for at identificere, forebygge og håndtere problemer i tilknytning til forekomsten af vold, mobning og chikane i tilknytning til udførelsen af arbejdet, jf. vedlagte protokollat om indsats mod vold, mobning og chikane på arbejdspladsen (bilag 2). Forpligtigelsen omfatter også vold, mobning og chikane fra 3. person. I de kommuner, hvor der ikke er indgået en MED-aftale, eller hvor arbejdsmiljøarbejdet ikke varetages af et MED-udvalg, forudsættes indsatsen koordineret med arbejdsmiljøorganisationen.

Stk. 2 Er der ikke senest den 1. april 2010 opnået enighed om retningslinjerne skal ledelsen ensidigt fastlægge retningslinjer på området."

I "Rammeaftale om medindflydelse og medbestemmelse" ("MED Rammeaftalen") er det aftalt, at det er en obligatorisk opgave for kommunens MED Hovedudvalg at sikre, at disse retningslinjer aftales.

Med den nævnte bestemmelse implementerede parterne "Framework Agreement on Harassment and Violence at Work", som i 2007 blev indgået inden for rammerne af den sociale dialog mellem de europæiske arbejdstager- og arbejdsgiveorganisationer ETUC, BUSINESSEUROPE, UEAPME og CEEP. I modsætning til den europæiske aftale omfatter trivselsaftalen også vold, mobning og chikane fra 3. person. (borgere, kunder klienter m.fl.).

En evaluering af Trivselsaftalen, som parterne gennemførte i 2010, viste følgende:

- 75% af kommunerne havde på daværende tidspunkt i MED-systemet aftalt retningslinjer for arbejdspladsens samlede indsats for at identificere, forebygge og håndtere problemer i tilknytning til vold.
- 19% af kommunerne svarede, at de var i gang med at aftale retningslinjer, men endnu ikke færdige.

De resterende svarede enten, at de endnu ikke var i gang, men havde fastsat, hvornår forhandlinger om retningslinjerne skulle indledes – eller nej/ved ikke.

Evalueringen er ikke blevet gentaget siden da, men det er KL's vurdering, at kommunerne nu har retningslinjer for arbejdspladsens samlede indsats for at identificere, forebygge og håndtere problemer i tilknytning til vold. Det bemærkes i den forbindelse, at

- 35% oplyste, at de havde retningslinjer forud for trivselsaftalen, men at denne var anledning til revidere retningslinjerne;
- 19% oplyste, at de havde retningslinjer, som var udarbejdet uafhængigt af trivselsaftalen;
- 4% oplyste, at de havde en personalepolitik for samlet indsats mod arbejdsbetinget vold, som er blevet revideret med udgangspunkt i trivselsaftalen.

Evalueringen siger ikke noget om indholdet af de aftalte retningslinjer.

Parterne på det kommunale område har fokus på vold i arbejdet som et arbejdsmiljøproblem

I samarbejdet i BrancheArbejdsmiljøRådene (BAR) Social & Sundhed, Undervisning & Forskning samt Finans/Offentlig Kontor & Administration har parterne løbende fokus på emnet "Trusler og vold på arbejdspladsen". Samarbejdet omfatter en række personaleorganisationer samt arbejdsgiverne, dvs. KL, Danske Regioner og Finansministeriet, Moderniseringsstyrelsen på det offentlige område.

Der er i dette samarbejde udarbejdet en række vejledninger, inspirationsmateriale m.m., som stilles til rådighed for arbejdspladserne, bl.a. via den fælles hjemmeside www.arbejdsmiljoweb.dk.

Direkte link til temsiderne om vold og trusler i forbindelse med arbejdet er: www.arbejdsmiljoweb.dk/trivsel/vold_og_trusler/

På opfordring af Beskæftigelsesministeren har arbejdsmarkedets parter i Arbejdsmiljørådet – heriblandt KL – sammen med Arbejdstilsynet udarbejdet 10 gode råd til at udgå vold på arbejdspladsen. De 10 råd er publiceret i pjecen "Et godt psykisk arbejdsmiljø – undgå vold på arbejdspladsen".